

Révész Béla:

Egy meghíúsult törvényalkotási javaslat 1989-ből

– az állam- és közbiztonsági törvény szabályozási elveire vonatkozó javaslat kudarca –
(Melléklet)

BM III. FŐCSOPORTFŐNÖKSÉG

10-52/18/1989.

Herczeg Miklós

Dr. Eszékányi László

E L Ő T E R J E S Z T É S

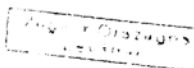
az állam biztonságáról szóló törvény
szabályozási elveire

L. Eszékányi

A jogállamiság megvalósításának társadalmi igénye megköveteli az állambiztonsági szolgálat tevékenysége és működése megfeleljen az alkotmányos alapelveknek. Jogrendszerünk reformja napirendre tűzte az állam és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. tvr. átfogó felülvizsgálatát. Ennek során egyértelműen megállapítható volt, hogy a törvényerejű rendelet idejét mult. A keret jellegű szabályozás nem megfelelő, mert ezt tartalommal megtöltő különböző szintű jogszabályok, titkos normatív utasítások, parancsok és intézkedések nem felelnek meg a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény előírásainak.

Az előzőekkel szervesen összefügg, hogy az alkotmánymódosításáról ez év október 23-án kihirdetett 1989. évi XXXI. törvény kimondja, hogy a rendőrséggel és állambiztonsággal összefüggő részletes szabályokat alkotmányerejű törvény határozza meg. Ugy szintén állampolgári jogokat korlátozni kizárólag alkotmány erejű törvény alapján lehet.

A fentiek, valamint az új követelményeknek és igényeknek megfelelő állambiztonsági tevékenység, rendőri munka szükségessé teszi a törvényi szabályozás felgyorsítását.

XIX-B-1-y-10-52/18-1989

(2. d)

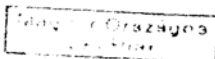
- 2 -

Az alkotmány erejű törvény tartalmára és a szabályozási elvek tekintetében javasoljuk:

- 1./ Az állambiztonságról és közbiztonságról külön-külön kell alkotmányerejű törvényt alkotni.
- 2./ Indokolt, hogy az állambiztonsági szolgálat és a rendőrség egymástól - a bűnüldözői tevékenységhez szükséges együttműködés biztosításával - elkülönüljön.
- 3./ Az állambiztonsági tevékenység kormányzati, illetve ahhoz kapcsolódó államigazgatási funkció ellátása. Ebben az értelemben lehet meghatározni a feladatra orientált szervezetnek a helyét az állami szervek rendszerében, felépítését, irányítását és ellenőrzését.

- Az állambiztonsági szervek feladata:
az alkotmányos rend védelme, az állam szuverenitását, külső és belső biztonságát veszélyeztető törekvések megelőzése, felderítése és megakadályozása. A kormányzati döntésekhez szükséges titkos információk beszerzése. Az államtitok védelme, kiemelten fontos munkakörben dolgozó személyek oltalmazása és az érintettek tudtával folytatott biztonsági ellenőrzés. A szolgálat nem rendelkezhet hatósági jogosítványokkal. /Nem folytathat büntető eljárást, nem fogatosithat kényszerintézkedést stb./

- Az állambiztonsági szolgálatot a Belügyminiszter által felügyelt szigoruan centrálisan kialakítandó országos hatáskörű - titkosszolgálati - szervként indokolt megfogalmazni.

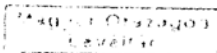

- 3 -

- A Központi szerv felépítése igazodik a szolgálat három alaptevékenységéhez: alkotmányvédelem, kémelhárítás és hirszerzés.

A területi szervek megyei vagy regionális kirendeltségként működnének.

- 4./ A szolgálat politikai felügyelete a kormány hatásköre. Tekintettel arra, hogy a Néphadsereg, a Határőrség keretei között is folyik információszerző, felderítő titkosszolgálati tevékenység, szükséges miniszterelnök alárendelt felügyelő-koordináló szerv létrehozása.
  - 5./ Biztosítani kell az országgyűlés törvényességi felügyeletét a szolgálat tevékenysége felett.
  - 6./ A titkos eszközök és módszerek alkalmazásának szabályozása tekintetében határozottan el kell hogy különüljön, ha a használat az állam szuverenitását, külső és belső biztonságát veszélyeztető törekvések felderítésére irányul /információszerző tevékenység/, illetve ha az igénybevétel személyi bűncselekményi gyanu megerősítése vagy kizárása érdekében történik.
- Részletes szabályozást csak a személyi jogi felelősség megállapítására irányuló tevékenység igényel. Meghatározva, hogy az alkotmányos személyiségi jogok milyen esetekben korlátozhatók /milyen bűncselekményi gyanu fennforgásakor/ pontosan körülírva a korlátozás módját és időtartamát. A szabályozásnak tartalmaznia kell a bírósági engedélyezési eljárást is.
  - A titkos információszerző tevékenység során alkalmazott eszközök és módszerek használatára általános törvényi felhatalmazás szükséges. /Ehhez kapcsolódik

- 4 -

a szolgálat vezetőjének politikai felelőssége, az elrendelők és alkalmazók jogi felelőssége, amennyiben a visszaélés büntetőjogilag minősíthető./

- Az állambiztonsági törvényben kell megfogalmazni, azt is, hogy személyi büntető felelősség megalapozását, vagy kizárását célzó alkalmazás esetében a biztonsági szolgálat a rendőrséggel azonos szabályozás alapján alkalmazhat titkos eszközt és módszert.

7./ Szabályozni kell az információk nyilvántartásának, tárolásának rendjét és időtartamát.

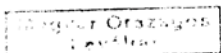
8./ Az alkotmányerejű törvénynek kell felhatalmaznia a felügyelő minisztert, hogy a biztonsági szolgálat belső szervezeti és működési rendjét szabályozza.

9./ Az állambiztonsági szolgálat új megnevezése:

- a./ Magyar Köztársaság Állambiztonsági
- b./ Magyar Köztársaság Nemzetbiztonsági
- c./ Magyar Köztársaság Biztonsági

Szolgálatata legyen.

Budapest, 1989. október " "

BELÜGYMINISZTERIUM
10-52/18/1989.

Dz. Hellebrandt László

Berecz Miklós

- * A témát tárgyaló min. ülésk. előrész!
- * Utalni a politikai nemességre
- * Folyamatosan lévő változások
- * Nemzeti M. meggyi ürsz. becsületeiből.

(Stófot) → helyesítés: minték 2-a. 7.
* Nyilvánosság elé lépés! ~~2-a. 7.~~

MINISZTERI ÉRTEKEZLET ANYAGA

Javaslat az állam- és közbiztonságról szóló törvény szabályozási elveire
Javaslat a nemzet biztonságának védelmére és a biztonsági szolgálat szervezetére
Javaslat a Magyar Államrendőrségről szóló törvény szabályozási elveire

Magyar Köztársaság
1989. évi május 12.

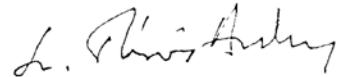
XIV-5-1-9-10-1353

(Stófot)

Herczeg Miklós

BELÜGYMINISZTERIUM

Dr. Hellebrandt László

J A V A S L A T

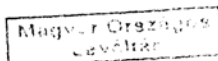
az állam- és közbiztonságról szóló törvény szabályozási
elveire

Az állam- és közbiztonságról szóló törvény szabályozási elveinek /továbbiakban: elvek/ meghatározása - figyelemmel az új Alkotmánytervezet elveire, majd tételes szabályaira, az állami élet változásához igazodó jogrendhez való illeszkedéshez, az Egyesült Nemzetek Szervezete határozatának belső jogi deklarációjára és más nemzetközi kötelezettség vállalásainkra, a politikai egyeztető tárgyalásokon elfogadott elvekre - azt a célt szolgálja, hogy alapot nyújtsanak a törvény tételes jogi rendelkezéseinek megalkotásához.

I.

A törvény megalkotásának indokoltsága, a szabályozandó viszonyok jelenlegi helyzete

[Az állam- és közbiztonságról szóló hatályos jogi szabályozás elavult. Rendelkezései nem felelnek meg a jogállamiság követelményeinek.

Viz - 8 - 1 - 4 - 10 - 52/18 - 1989.

- 2 -

- A kihirdetett joganyag terjedelme viszonylag kicsi, a szabályozás keretjelleget. E kereteket nagyszámu és gyakran törvényi szintű jogszabályi formát igénylő belső normák /utasítások, parancsok, intézkedések, körlevelek, stb./ töltik ki.
- Az állampolgárok jogait és kötelezettségeit is érintő rendelkezések jelentős része belső használatra készült vagy titkos minősítést kapott.

*Belső kontroll
feltételként
indoklás
kérés 8.0.
Ezhez, mód-
hívás meg hat.
válasz 2. anyag
4.0*

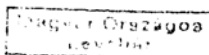
A rendőrségre vonatkozó legmagasabb szintű hatályos jogforrás az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelet /a továbbiakban: tvr./.

A tvr. lényegében feladatmeghatározó jellegű norma, nem definiálja pontosan azokat a jogviszonyokat, amelyek védelmére a feladatokat megállapítja.

Igy nem derül ki a jogszabályból az, hogy melyek az állam biztonságának, illetve a közbiztonságnak azok a kritériumai, amelyek az állami beavatkozást kiváltják. Ugyanakkor a meghatározatlan viszonyok védelmére állami és államigazgatási feladatokat határoz meg.

Összességében megállapítható, hogy az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. tvr. nem más, mint a Belügyminisztérium legáltalánosabb feladatmeghatározó - ma már több vonatkozásban is elavult - normája.

A rendelet kiadásának idején a Belügyminisztérium lényegében rendőrmisztériumként funkcionált. Ezért született meg a tvr. felhatalmazásalapján a rendőrségről szóló 39/1974. /XI.1./ Mf.sz. rendelet.

- 3 -

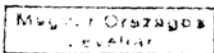
E rendelet az állam- és közbiztonság védelmének, a közlekedés rendjének, a személy- és objektumvédelem ellátásának és meghatározott igazgatásrendészeti feladatok teljesítésének kötelezettjévé a rendőrséget jelöli ki.

Felvázolja a rendőrség szervezetének és működésének alapvonalait és lehetőséget ad az egyes funkciók ellátása érdekében hatósági, rendőri beavatkozásra, alapvető emberi jogok korlátozására. A rendőrhatalósági intézkedések végrehajtásának szabályait - hasonlóan a törvényerejű rendeletekhez - alsóbb szabályozás hatáskörébe utalja. Ez tette lehetővé, hogy "Szabályzatba" kerüljenek törvényi szabályozást érintő kérdések.

A hatályos jog rendeleti úton szabályozza a rendőrség legszűkebb kényszerítő eszközét, a fegyverhasználatot /1963. 22. tvr./. E jogszabály a fegyverhasználatra feljogosító okokat keretjelleggel rögzíti, a részletek kidolgozása ebben az esetben is belső normákra maradt. Ugyancsak belső norma rendelkezik a fegyverhasználat konkrét végrehajtásáról is.

A rendőrség fegyverhasználaton kívül egyéb, személyekkel szembeni intézkedései, ezek végrehajtásának szabályai sok esetben ugyancsak kívül esnek a jogi szabályozás keretein.

Hazánkban a rendőrhatalóság 1912 óta rendelkezik a rendőrhatalósági kényszerintézkedések elrendelésének jogával. Jelenleg azonban a szabadságjogok korlátozását lehetővé tevő kényszerintézkedés alkalmazásának elveit és gyakorlatát belügyminiszteri rendelet - tehát a szabályozott viszonyok által megkivánthatóan lényegesen alacsonyabb szintű jogforrás szabályozza. A rendőri felügyeletet és a kitiltást elrendelő rendőrségi - tehát államigazgatási - határozat bírósági felülvizsgálata kizárt.

- 4 -

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény alapján törvényben kell szabályozni egyebek között az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit, ezek feltételeit és korlátait, valamint érvényre juttatásuk eljárási szabályait. Az állam- és közbiztonságról, valamint a rendőrségről szóló hatályos jogszabályok nem felelnek meg ezeknek a törvénybe foglalt rendelkezéseknek. Mindezek, figyelemmel a Belügyminisztérium szervei működését övező titkosságra és a nyilvánosság hiányára - megteremtették a törvénysértések lehetőségét, az állampolgárok jogvédelmének alacsonyabb színvonalát.

A rendőrség - sajátos módon ezen belül az állambiztonság - tevékenységét, az állami szervek között elfoglalt pozícióját, hatalmi helyzetét jelenleg bizonyos foku bizalmatlanság övezi. Az ugynevezett "belügyi" szervek tevékenysége miszticizmussal mesterségesen átszótt, gyakran feleslegesen konspirált.

A Belügyminisztérium nem mint a társadalom érdekeit szolgáló, a közrendet, közbiztonságot, a nemzet biztonságát védő, óvó állami szolgáltatás szerve jelenik meg az állampolgárok jelentős részének tudatában, hanem mint a titokzatos, elnyomó hatalom.

A rendőrséggel szembeni negatív megítélés nem kis mértékben abból fakad, hogy a politikai érdekeket szolgáló elnyomó funkció és a közbiztonsági szolgáltató funkció összefonódott, s a társadalom, az egyes állampolgár védelmét szolgáló tevékenység háttérbe szorult. Ezt a jogi szabályozás tartalma és formája is ösztönözte.

Magyar Országos
Levélár

- 5 -

Összefoglalva: az állam- és közbiztonságra - a rendőrségre - vonatkozó hatályos jogi szabályozás nem felel meg a jogalkotásról szóló törvény előírásainak, ellentétes az új Alkotmány szabályozási elveiben megfogalmazott és a pluralista állami berendezkedés elveivel. A társadalom olyan fejlettségi fokát tükrözi, amelyet a társadalmi, az állami és jogi fejlődés meghaladott.

Ezek alapján az állam- és közbiztonságról, a rendőrség és az állambiztonsági titkosszolgálat államigazgatásban elfoglalt helyéről és szerepéről új törvényt kell alkotni. Az állampolgárok jogvédelmét azzal kell biztosítani, hogy törvényben kell meghatározni az állam- és közbiztonság védelmét ellátó szervek feladatait, jogait és kötelességeit, különösen azt, hogy e szervek feladataik teljesítése érdekében milyen eljárást alkalmazhatnak, vagyis milyen esetekben és módon korlátozhatják a személyek alkotmányos jogait. Ugyanakkor biztosítani kell, hogy az állam- és közbiztonság védelme érdekében megfelelő jogosítványokkal rendelkezzenek.

A szabályozás módjának problematikája

Az új törvénnyel szemben az a társadalmi elvárás, hogy az állam- és közbiztonság védelméhez szükséges eszközök és jogosítványok biztosítsák a szervek eredményes működését, ugyanakkor ellenőrizhetők legyenek, e tevékenység nyilvános, magasszintű jogszabályokon alapuljon, amelyeket a népszuverenitás letéteményese, az Országgyűlés alkotott. A demok-

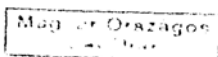
Magyar Országos
Tudományos Akadémia

- 6 -

rácia, a jogállamiság kiteljesedése alapkövetelményként határozza meg, hogy a rendőrség működése, eszközei a lehetőség szerint legyenek nyilvánosak, feleljenek meg az alkotmányos követelményeknek.

Az állambiztonsági szervek és a rendőrség jogait és kötelezettségeit, az állampolgárok alapvető jogait érintő korlátozásokat szinkronba kell hozni nemzetközi kötelezettség vállalásokkal, többek között a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányával, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányával és a Bécsi Találkozón elfogadott, az emberek közötti kapcsolatokról szóló dokumentummal. Az állam biztonságának érdekei, az ezek védelmével kapcsolatos állami feladatok, ezek intézményrendszere törvényi szinten legyenek rögzítve, pontosan meghatározva a törvényi garanciákat is. A törvénynek a rendőri tevékenység azon részét kell szabályoznia, amelyben mint az állam erőszakszervezete kerül az állampolgárokkal jogviszonyba. Mindenek előtt az állam területén élő emberi közösség belső rendjének fenntartása érdekében megvalósítandó feladatokat kell meghatározni, felhatalmazva a rendőrséget arra, hogy a törvényben meghatározott esetekben és módon beavatkozhasson az állampolgári jogokba, azokat korlátozó nyílt vagy titkos tevékenységet folytasson az állam belső rendjének, az állampolgárok biztonságának megóvása érdekében.

Az Alkotmánytervezet szabályozási elvei alapján az Országgyűlés minősített többsége által megszavazott un. alkotmányerejű törvényben kell szabályozni az alapvető szabadságjogokat védő, valamint a megengedhető korlátozásokat tartalmazó állami beavatkozást lehetővé tevő állam- és közbiztonság védelmét szabályozó jogszabályt is.

- 7 -

Fontos lenne, hogy maga az alkotmány mondja ki: az általa biztosított alapvető szabadságjogok korlátozása alkotmányerejű törvényben foglaltak szerint történhet. Ez a szabályozási mód fontos garanciáját képezné és egyben forrását jelentené a törvénynek.

Az új Alkotmány szabályozási elveinek 3.sz. függeléke a törvényhozási tárgyak között szerepelteti a fegyveres erők és testületek - ezen belül értelemszerűen az állambiztonság és a rendőrség - létrehozását és jogállását, az állam- és közbiztonság védelmét, valamint a személyi szabadságjogokat és korlátozásokat. E kérdéseket törvényben kell szabályozni, azonban megalkotásukhoz - álláspontunk szerint - nem szükséges az Országgyűlés minősített többsége.

Tekintettel arra, hogy az állam- és közbiztonság védelme indokoltá teszi az alapvető szabadságjogok korlátozását is, a szabályozást két szinten - alkotmányerejű törvényben és "egyszerű" törvényben - szükséges megoldani.

A különböző szintű törvényekben történő szabályozás iránti igény irányába mutat az a tény is, hogy a függelékek különbséget tesznek az alapvető szabadságjogok és a személyi szabadságjogok között anélkül azonban, hogy további eligazítást nyújtanának.

Az Alkotmány szabályozási elveiben felsorolt személyiségi jogok közül az állam- és közbiztonság védelme indokoltá teszi több, alapvetőnek tekinthető jog korlátozását. Ezért az élethez, a személyi szabadsághoz és biztonsághoz, valamint az emberi méltósághoz, továbbá a magántitok /postai küldemény, távbeszélő, magánbeszélgetés/ és a magánlakás sérthe-

Magyar Országos
Tudományos Akadémia

- 8 -

tetlenségéhez, végül a személyes adatok védelméhez fűződő jog biztosítékait, a korlátozások jogcimeit és módjait alkotmányerejű törvényben szükséges szabályozni.

A másik, az "egyszerű" törvényi szabályozást igénylő problémakör megoldására kétféle megoldás adódik.

Egyik elképzelés szerint az állam- és közbiztonságról szóló alkotmányerejű törvény mellett egy törvény tartalmazná a Belügyminisztérium állambiztonsági titkosszolgálati és a rendőri tevékenység körébe tartozó kérdéseket. Ebben az esetben lényegében a hatályos joganyag - esetleg bizonyos bővítéssel, korszerűsítéssel történő - törvényerőre emelése történne.

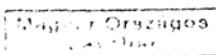
A rendőri tevékenységnek és az állambiztonsági titkosszolgálati tevékenységnek egy törvényben való szabályozását jelenleg csupán egyetlen tényező indokolná, nevezetesen az, hogy mindkét tevékenységet a Belügyminisztérium szervei látják el.

E megoldás ellen szól az a szabályozási alapelv, hogy egy törvényben azonos, vagy hasonló társadalmi viszonyokat célszerű szabályozni.

Kérdés!

{ Az állambiztonsági titkosszolgálati funkció és tevékenység céljai, eszközei és a tevékenység végzéséhez szükséges szervezet olyan mértékben különbözik a közrendvédelmi tevékenységtől és az ezt ellátó szervezet működési elveitől, hogy emiatt az egy jogszabályban történő szabályozás helytelen megoldásnak tűnik.

Ez felveti azt a kérdést is, hogy célszerű lenne az állambiztonsági titkosszolgálat és a közbiztonsági szervek markánsabb

- 9 -

szervezeti elkülönítése /akár a Belügyminisztirumon belül, akár más államszervezeti megoldásban/ a központi szerveknél és a megyei rendőr-főkapitányságokon is.

A fentiek alapján az a megoldás látszik helyesnek, amely szerint az állambiztonsági szolgálatról és a rendőrségről külön-külön kell törvényt alkotni.

Az egyik az állambiztonsági titkosszolgálati tevékenységről, illetőleg az e funkciót ellátó speciális szervről szólna. A másik törvény pedig a közrend védelméről szólna, illetve a közrend védelmére hivatott állami szerv, a rendőrség jogait és kötelezettségeit tartalmazná.

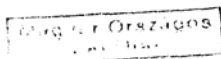
III.

Szabályozási elvek az alkotmányerejű törvény tartalmára

- 1./ Az Alkotmány szabályozási elveinek 3. számú függeléke a jelenleg használatos terminológiának megfelelően "az állam- és közbiztonság védelmét" helyezi a törvényhozási tárgyak közé.

Ehelyett pontosabb lenne, ha a törvény címe a nemzetbiztonság és a közrend védelméről szólna.

A "nemzetbiztonság" megfogalmazás jobban kifejezésre juttatná, hogy a törvény nem csupán az állam érdekeinek, ha-

- 11 -

lami szervek egyes emberek és közösségek biztonsága, tevékenységük és működésük szavatolt.

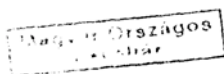
Az állam e feladatait speciális szervei útján, a Nemzetbiztonsági Szolgálat és a Magyar Államrendőrség útján teljesíti.

A törvény elnevezésében és a szabályozása tárgyaként az állambiztonság kifejezés helyett a nemzetbiztonság kifejezést javasoljuk alkalmazni. Ezért a nemzetbiztonság védelmére megalakult speciális állami szerv elnevezése is Nemzetbiztonsági Szolgálat legyen.

A hatályos jogban a Rendőrség a Magyar Népköztársaság Rendőrsége elnevezést viseli. Tekintettel arra, hogy hazánk alkotmányos elnevezése körül a viták még nem zajlottak le, továbbá arra, hogy a rendőrség a Magyar Államnak a rendőrsége, ezt az állami jelleget - szemben a társadalmisággal - célszerű kifejezésre juttatni az elnevezésben is. Elvi érveléssel rögzíteni kell azt is, hogy a nemzetbiztonság és a közrend védelme, személyiségi jogok és a szabadságjogok biztosítása a társadalom egészének alkotmányos kötelezettsége.

- 4./ E törvényben kell meghatározni a rendőrség és a Nemzetbiztonsági Szolgálat állami szervek között elfoglalt helyét, szervezetét, irányítását és működésük legalapvetőbb elveit.

Jelenleg mind a közbiztonsági tevékenységet folytató rendőrség, mind pedig az állambiztonsági rendőrség a

Szóltam a nemzeti biztonsági elvekről.

*Az állam- és közbiztonsági törvény 12. cikkének 28. cikkében szereplő javaslatot
elvi felvetője!*

Belügyminisztérium keretein belül működő, belügyminiszter-helyettes által irányított, centrális katonai rendben kialakított szervezet. E szervezeti rend fenntartása mellett más alternatíva is lehetséges.

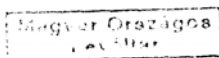
Számos példa van arra, hogy ezek a szervek nem épülnek be az irányító minisztérium szervezetébe.

Garanciális okokból is indokolt lenne e szerveknek a központi államigazgatási feladatokat ellátó minisztériumtól való leválása, továbbá a minisztériumi vezetés, valamint a legfőbb parancsnoki szintű elkülönítése.

Nem látszik célszerűnek az sem, hogy az alkotmányerejű törvény mondja ki, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal, illetve a Magyar Államrendőrség melyik minisztérium alatt működjenek. E kérdésben elegendő, ha a rendőrségről, illetve a Nemzetbiztonsági Hivatalról szóló "egyszerű" törvények rendelkeznek.

Az alkotmányerejű törvényben azonban le kell szögezni, hogy a nemzetbiztonság és a közrend, közbiztonság védelme kormányzati feladat. A Nemzetbiztonsági Hivatal élére a vezetőt - ennek elnevezésére több lehetőség is fennáll - a Minisztertanács nevezze ki, a Parlament jóváhagyásával. A jóváhagyás megadása előtt a Parlament a vezetőt meghallgatja. /Ez a megoldás nem zárja ki azt, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal irányítását a Minisztertanács valamely miniszter, például a Belügyminiszter útján gyakorolja./

Ugyan ilyen módon lenne célszerű a Magyar Államrendőrség vezetőjének az Országos Rendőr-főkapitánynak kinevezése is.

- 13 -

5./ A Nemzetbiztonsági Hivatalt, mint centrálisan kialakított országos hatáskörű államigazgatási szervet kell a törvényben meghatározni. Ez a megoldás lényegében az állambiztonság jelenlegi irányítási rendjét tartaná meg azzal a különbséggel, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatalnak a központi szervein kívül területi, regionális igazgatóságai lennének. Ezzel a megoldással megszűnnének a rendőr-főkapitányságokon működő állambiztonsági osztályok.

A Magyar Államrendőrség szervezetére és irányítási viszonyaira az előkészítő munka során két megoldási lehetőség merült fel.

Az első megoldás a jelenlegi irányítási viszonyok fenntartása, azzal a különbséggel, hogy az országos rendőr-főkapitány nem miniszterhelyettesként, hanem országos hatáskörű rendőrfőnökként funkcionál.

A Magyar Államrendőrség országos hatáskörű államigazgatási szerv, amely mint ilyen, önálló költségvetéssel rendelkezik, önálló személyzeti munkát folytat, feladatait a törvények rendelkezéseinek megfelelően látja el.

A közrend, közbiztonság védelme kormányzati feladat, azonban az Országos Rendőr-főkapitányság irányítását a kormány teljesítheti a belügyminiszter útján is.

Helyesíró

A Magyar Államrendőrség belső irányítási viszonyait azonban ezen elgondolás szerint továbbra is a centrális katonai irányítás jellemezné.

A jelenlegi megoldás azonban a jogállamiság adta keretek között nem látszik megvalósíthatónak. A demokratikus átalakulási folyamat szükségképpen a jelenlegi államigazga-

Magyar Országos
Rendőrség

- 14 -

Ezt is vizsgálni kell!

tási rend önkormányzati típusu reformjához vezet. Ennek feltétele egy olyan jogi környezet, amely az önkormányzatiság elvével összhangban áll, az önkormányzatok jogait erősíti. Az önkormányzati törvényben megfogalmazandó irányítási viszonyokra tekintettel, a rendőrség és az önkormányzatok közötti államjogi, igazgatási kapcsolat többféle módon valósulhat meg.

Egyik megoldás lehet, hogy a helyi önkormányzati szerv a közrenddel, közbiztonsággal kapcsolatban kötelező érvényű határozatokat hozhat az egyébként centrálisan irányított rendőri szerv tevékenységére. E feladatok megvalósításához az önkormányzat megfelelő anyagi ellátást is biztosít a rendőri szervnek.

Az önkormányzati testületet fel kell ruházni továbbá az-
zal a joggal, hogy a rendőrkapitányság, rendőr-főkapitányság vezetőjének kinevezésénél véleményét nyilvánítsa.

Elképzelhető azonban olyan megoldás is, hogy az önkormányzati törvény rendelkezései szerint a területi, vagy helyi rendőri szervek irányítása a területi, illetve helyi önkormányzatok hatáskörébe kerül.

Ebben az esetben létre kell hozni egy országos hatáskörű bűnügyi és vizsgálati szervet, amely törvényben meghatározott, súlyosabb bűncselekmények elkövetése miatt folytatna nyomozást. A központi rendőri szerv, az Országos Rendőr-főkapitányság, továbbá szakmai irányítást gyakorolna a területi rendőrségek munkája felett.

Magyar Országos
Törvényhozás

- 15 -

6./ A törvényben meg kell határozni, hogy melyek azok a magatartások, amelyek a nemzet biztonságát és a közrendet veszélyeztetik. Itt mindenképp előtte a büntető törvények és a nemzetbiztonsági, valamint a közbiztonsági tevékenység összhangját kell megteremteni a feladatokban és az eljárási módokban.

A nemzetbiztonság védelme magában foglalja a nemzet biztonságát veszélyeztető tényekről adatok gyűjtését, a terrorcselekmények, az országban élő nemzetiségek, felekezetek elleni erőszakos támadások felderítését, megakadályozását, az alkotmányos rend biztosítását.

Idetartozónak tekintjük mindenképp előtte a Btk-ban foglalt állam elleni /X. fejezet/ és emberiség elleni /XI. fejezet/ bűncselekményeket, valamint a honvédelmi kötelezettség /XIX. fejezet/ és a katonai /XX. fejezet/ bűncselekményeket.

A közrend védelme magában foglalja a büntető és a szabálysértési jogszabályokban tilalmazott cselekmények elleni védelmet, tevékenységük, jogaik gyakorlása zavartalanságának megőrzését. A bűnözés megelőzése azonban indokoltá tesz olyan jellegű tevékenységet is, amely beavatkozást jelent az emberi jogokba. A nemzetbiztonság és a közrend védelme kiterjed azon személyek magatartásával szemben is, akik mentességük alapján nem büntethetők.
/Kódex 1./

7./ Meg kell határozni, hogy a törvényben megjelölt szervek:
- kötelesek a nemzet- és közbiztonság védelme érdekében

Magyar Országos
Irányítók

- 16 -

eljárni és a számukra törvényben biztosított jogokat és kötelezettségeket gyakorolni,

- bárkivel szemben védelmezik a személyiségi jogokat és a szabadságjogokat /Kódex 2./,
- elősegítik a személyiségi jogok és a szabadságjogok gyakorlását és ennek érdekében hivatalból közvetlen segítségben részesítik azt, aki szociális, személyi, vagy más ok következtében segísége szorul /Kódex 1./,
- ösztönzik saját szerveiket e jogok hatékony biztosítására,
- az eljárásuk során gondoskodnak e jogok megismertetéséről és megvalósításáról /Helsinki/.

8./ A törvény állapítsa meg, hogy a nemzetbiztonság és a körend védelme érdekében kivételes jelleggel, szigorú garanciák megtartásával a személyiségi jogok és a szabadságjogok korlátozhatók. E jogokat csak a törvényben meghatározott szervek korlátozhatják a törvényben meghatározott módszerek alkalmazásával.

fontos!

9./ Törvénybe kell foglalni azoknak a titkos felderítési eszközöknek és módszereknek alkalmazását, amelyeket a nemzetbiztonsága és a bűncselekmények megelőzése és felderítése, a bűncselekmény elkövetőjének felderítése és az eredményes bizonyítás céljából a nemzetbiztonsági és rendőri szervek alkalmazhatnak. A titkosszolgálati mód-

Magyar Országos
Bírószék

- 17 -

szerek közül azonban csak azokat célszerű - a titokvédelem miatt - törvénybe foglalni, amelyek az emberi jogokat érintik. Ezért a tv. határozza meg a Btk.-ban foglalt bűncselekmények közül azokat, amelyek elkövetésének gyanuja esetén a gyanu alaposságának beigazolásához, a bizonyítékok beszerzéséhez, továbbá, hogy a nemzet biztonságának védelméhez szükséges adatok gyűjtése érdekében a személyiségi jogok és a szabadságjogok korlátozhatók és határozza meg a korlátozás módját.

Mondja ki a tv., hogy a személyiségi jogok és a szabadságjogok korlátozása csak az illetékes bíróság előzetes engedélyezését követően lehetséges, enélkül az ilyen uton nyert adatok nem tekinthetők bizonyítéknak. A bizonyítékként való felhasználás szabályait a büntetőeljárásról szóló törvényben célszerű meghatározni.

10./ A személyiségi jogok és a szabadságjogok korlátozása csak a törvényben meghatározott ideig tarthat. Amennyiben beigazolódik, hogy a gyanu alaptalan, a korlátozást haladéktalanul meg kell szüntetni.

11./ Azt, akinek személyiségi jogát és szabadságjogát ilyen módon korlátozták, erről a büntetőeljárás megindításakor tájékoztatni kell.

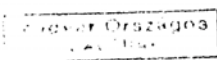
12./ Biztosítani kell a bírói gyakorlatot, ha a személyiségi jogokat, a szabadságjogokat akár magánszemély, akár a törvényben meghatározott szerv megsértette, illetőleg korlátozta /PPE. 2.cikk 3./.

Magyar Köztársaság

- 18 -

- 13./ Biztosítani kell, hogy a jogorvoslatnak illetékes bíróság érvényt szerezzen. /PPE. 2.cikk 3./
- 14./ A törvény határozza meg a lőfegyver alkalmazásának eseteit, az arra feljogosított szerveket és, hogy használatára csak végső esetben kerülhet sor, és csak akkor, ha a rendőr és mások életének, testi épségének megóvása, más kényszerítő eszköz alkalmazásával nem lehetséges. Törvénybe kell foglalni a rendőrség által alkalmazható kényszerítő intézkedéseket és alkalmazható eszközöket. Ezek részletes szabályait a nemzetbiztonságról és a rendőrségről szóló jogszabályokba kell foglalni. Itt kell megjegyezni, hogy a belső szabályzatok /pl. a Szolgálati Szabályzat/ csak a végrehajtás értelmezésére vonatkozó elvi és gyakorlati kérdéseket tartalmazhatják.
- 15./ Meg kell határozni, hogy az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom erőszakos uton való megszerzésére irányuló /fegyveres/ támadás elhárítására milyen szervek vethetők be. Meg kell határozni továbbá a bevetésükre és az alkalmazásra kerülő eszközök engedélyezésére vonatkozó rendet.
- 16./ Szabályozni kell, hogy a törvényben meghatározott szervek eljárásuk során senkit nem vetnek embertelen, megalázó elbánás alá, az ilyen eseteket az illetékes szervnek ki kell vizsgálni és gondoskodnia kell a méltányos jóvátételről.

A Büntető Törvénykönyvben szükséges meghatározni, hogy aki embertelen, megalázó bánásmódra ösztönöz, vagy azt

- 19 -

eltüri, bűncselekményt követ el és ezért felelősségre kell vonni. Ilyen cselekmény elkövetése esetén semmilyen körülményre, így felettes utasításra, rendkívüli vagy háborus helyzetre sem lehet hivatkozni.
/PPE. 7.cikk/

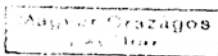
A Büntetőeljárásról szóló törvény állapítsa meg, hogy embertelen, megalázó eljárás során nyert adatok nem tekinthetők bizonyítéknak.

17./ Meg kell határozni a törvényben megjelölt szerv által alkalmazható személyi szabadságot korlátozó intézkedéseket /továbbiakban: intézkedés/. Ezek a következők:

- előállítás,
- elfogás,
- őrizetbe vétel
- gépkocsi és csomag átvizsgálása.

Meg kell határozni az intézkedésekre mikor kerülhet sor, annak célját, a követendő eljárást. Rendezni kell az egyes intézkedések alkalmazásának időtartamát, továbbá, hogy azok csak a feltétlenül szükséges ideig tartanak. Indokoltságuk megszűnte esetén azokat haladéktalanul meg kell szüntetni.

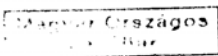
Előállítás, elfogás, őrizetbe vétel esetén biztosítani kell a bírói jogorvoslatot és az eredményes jogorvoslat végrehajtását. Akivel szemben jogszabálysértően jártak el, azt kártalanítani kell.

- 20 -

- 18./ Az előállított, elfogott, őrizetbe vett személyről
- amennyiben ez indokolt - orvosi látteleletet kell venni. Szükség esetén, valamint az érintett kérésére gondoskodni kell megfelelő egészségügyi ellátásáról. A fogvatartás részletes rendelkezéseit azonban külön törvényben célszerű megfogalmazni.
- 19./ Meg kell határozni, hogy a törvényben megjelölt szervek a nemzetbiztonság és a közrend védelme érdekében a tevékenységük során szerzett adatokat nyilvántartják. Nem lehet nyilvántartani azokat az adatokat, amelyeket a személyiségi jogoknak és illetékes bíróság előzetes engedélye nélkül alkalmazott korlátozása útján szereztek, valamint azokat sem, melyeket az alaptalan gyanu beigazolódása miatt megszüntetett korlátozása ellenére szereztek, bár, ahhoz a bíróság az előzetes engedélyt megadta.
- 20./ Rendelkezni kell arról, hogy a törvényben meghatározott szervek az eljárásuk során birtokukba került, az állampolgárok személyét érintő és nem a vizsgált ügyre vonatkozó adatokat bizalmasan kezelik. Az ilyen adatok nem hozhatók nyilvánosságra, azokat továbbadni, ismertetni, csak jogszabályban foglalt feladataik érdekében, vagy az igazságszolgáltatási eljárási szabályok alapján lehet. /Kódex 4./
- 21./ Végezetül, a törvényben felhatalmazást kell adni a törvényhozó szerveknek arra, hogy a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálat feladatait, szervezetét, jogállását és az e szervek állományára vonatkozó szabályokat külön törvényekben határozza meg.

- 21 -

A nemzetbiztonság és a közrend védelméről készülő jogszabályban gondoskodni kell valamennyi, a törvénnyel ellentétes jogi rendelkezés hatályon kívül helyezéséről és az új szervezeti és eljárási rend kialakításáról.

Kezdeményezni kell a Btk., Be. és más hatályos jogszabályok kiegészítését azokkal a rendelkezésekkel, amelyek e törvényből fakadó változásokat helyezik be a hatályos jogszabályok rendszerébe.

B u d a p e s t , 1989. október 20.

Magyar Országos
Nyelvtudományi Intézet